

Nádúrtha nó saorga?

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh an ceacht trí spúnóg adhmaid agus spúnóg phlaisteach a choinneáil in airde, agus fiafraigh cad as ar tháinig gach ceann acu, gan na téarmaí a lua fós. Léirigh an tástáil nádúrtha/saorga le cleite agus le scragall. Ansin láimhseálann na grúpaí tráidire measctha agus sórtálann siad samplaí ar dhá bhileog lipéadaithe, le bearna do rudaí nach bhfuil siad cinnte fúthu. Stiúir féin an ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála' ar cheithre chás dheacra (páipéar, gloine, hata olla, banda rubair) ina bhfuil cead 'an dá rud' a rá. Tarraingíonn na daltaí rud nádúrtha amháin agus rud saorga amháin sa Dialann Imscrúdaithe, agus roinneann siad a gcuid cúiseanna sa chlabhsúr, nach mbíonn ach taispeáint ar an scáileán ann.

Cuspóirí foghlama

- Ábhair a shórtáil i ngrúpaí nádúrtha agus saorga, agus cúis shimplí a thabhairt
- A rá an bhfuil rudaí laethúla coitianta nádúrtha nó saorga

Roimh an gclog: réiteach

An lá roimh ré, cuir tráidire measctha amháin i mála do gach grúpa: bloc adhmaid/pionna adhmaid, giota olla, cloch, cadás, cleite, claibín plaisteach, cearnóg scragail, giota poileistir (éadach bog saorga), fáiscín páipéir. Ná sórtáil roimh ré iad. Gearr dhá bhileog mhóra lipéadaithe (nádúrtha / saorga) do gach grúpa. Bíodh spúnóg adhmaid agus spúnóg phlaisteach réidh agat chun suim a mhúscailt ag an tús.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
spúnóg adhmaid (nó sampla adhmaid)	1	rang	seomra ranga	pionna adhmaid nó maide líreacáin
spúnóg phlaisteach (nó sampla plaisteach)	1	rang	seomra ranga	claibín buidéil plaisteach glan
tráidire measctha samplaí le sórtáil (adhmad, olann, cloch, cadás, cleite, claibín plaisteach, scragall, giota poileistir nó éadaigh bhog shaorga, fáiscín páipéir)	1	grúpa	seomra ranga	cártaí pictiúr agus dhá nó trí rud fíor ón taobh amuigh, ó ábhar athchúrsála glan nó ón mbaile
dhá bhileog mhóra páipéir, agus 'nádúrtha' agus 'saorga' scríofa orthu	2	grúpa	seomra ranga	ciorcail de théip chumhdaigh ar an mbord, nó péire fonsaí Corpoideachais roinnte chun tosaigh más leor an spás
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	leathanach glan fillte ina dhá leath, agus 'nádúrtha' agus 'saorga' scríofa air

Pointe sábháilteachta

Láimhseáil cleití agus samplaí nádúrtha íogaire go cúramach. Tar éis olann, cleití nó clocha deannachúla a úsáid, glan na boird agus iarr ar na daltaí a lámha a ní agus gach rud á chur ar ais.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Coinnigh an spúnóg adhmaid agus an spúnóg phlaisteach in airde (nó grianghraif shoiléire díobh). Ná fiafraigh ach cad as ar tháinig gach ceann acu, agus glac le dhá nó trí smaoineamh. Treoraigh iad go hachomair i dtreo an ábhair as a bhfuil gach ceann déanta (adhmaid ó chrann, plaisteach a rinne daoine) seachas cé a thug cruth don spúnóg, agus ansin bog ar aghaidh.
- **Nádúrtha nó saorga?:** Ná taispeáin ar an scáileán ach an téacs gearr don chlár. Déan an tsamhail oibrithe os ard: cuir ceist, tuar, féach/mothaigh, cinn. Déan ar dtús é le cleite (nádúrtha, ó ainmhí), ansin le scragall (saorga, déanta ag daoine). Cuir cosc ar an míthuisint gur nádúrtha atá rudaí boga agus gur saorga atá rudaí crua sula leagann na grúpaí lámh ar aon rud.
- **Láimhseáil agus tabhair faoi deara:** Tabhair tráidire measctha amháin do gach grúpa ionas go láimhseálann gach páiste dhá nó trí rud. Siúil timpeall agus athluaigh na leideanna tadhaill: adhmaid garbh cosúil le coirt, scragall lonrach, olann bhog. Fiafraigh: An bhfásann sé seo? An ndearna daoine é? An bhfaca tú é seo sa bhaile?
- **Sórtáil: nádúrtha nó saorga:** Dhá bhileog lipéadaithe do gach grúpa, le bearna shoiléir do rudaí nach bhfuil siad cinnte fúthu. Tarraing aird ar mhiotal go luath: tochlann daoine miotal as an talamh agus ansin déanann siad scragall agus fáiscíní páipéir as, mar sin téann siad sin ar an mbileog 'saorga' inniu. Fág an páipéar sa bhearna go fóill, nó glac le 'ó chrainn → nádúrtha' gan scéal na monarchan a insint. Iarr ar pháiste amháin i ngach grúpa rud amháin a choinneáil in airde agus cúis a thabhairt.
- **Ceithre cinn atá deacair:** Oscail an ghníomhaíocht idirghníomhach 'crann sórtála' sa mhód taiscéalaíochta agus stiúir féin í. Ná sórtáil na tráidirí arís. Pléigh páipéar, gloine, hata olla agus banda rubair. Glac le 'an dá rud' nuair is féidir leis na daltaí a rá cén chuid atá nádúrtha agus cén chuid atá saorga. Má deir duine éigin gur nádúrtha atá gloine toisc gur ó ghaineamh a thagann sí, fiafraigh an luíonn fuinneog ar thrá.
- **Taifead i do dhialann:** Rud nádúrtha amháin agus rud saorga amháin óna dtráidire féin, tarraingthe le focal nó le lipéad gearr. Taing na tosaithe abairte ó bhéal: Tá sé seo nádúrtha mar... / Tá sé seo saorga mar... Lig dóibh féin an spás ar an leathanach a aimsiú ionas nach gcailltear am taifeadta ag caint faoi leagan amach.
- **Ciall a bhaint as le chéile:** Athluaigh: tagann rudaí nádúrtha ó phlandaí, ó ainmhithe nó ón talamh; is daoine a dhéanann rudaí saorga. Fill go hachomair ar mhiotal más gá. Rogha bhreise: rud nádúrtha amháin agus rud saorga amháin a aimsiú sa bhaile. Is ar pháipéar nó trí chaint amháin a dhéantar é seo, ní tasc digiteach é.

Cad ba cheart a fheiceáil

Bí ag súil go gcuirfear adhmaid, olann, cloch, cadás agus cleite go soiléir sa ghrúpa nádúrtha, agus claibín plaisteach, scragall, poileistear agus fáiscín páipéir sa ghrúpa saorga. Is minic a chríochnaíonn páipéar agus miotal sa bhearna nó a spreagann siad díospóireacht. Rud úsáideach é sin, ní rud mícheart. Ar na ceithre chárta dheacra, déanann plé rathúil idirdhealú idir an bunús (crann, gaineamh, caora, planda rubair) agus an rud a rinneadh. Is toradh láidir é 'an dá rud' le cúis.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Is nádúrtha atá rudaí boga agus is saorga atá rudaí crua.** Coinnigh olann in aice le héadach bog poileistir, ansin cloch in aice le plaisteach crua. Fiafraigh cén péire a mhothaíonn cosúil lena chéile agus cén péire a tháinig ón dúlra. Is í an cheist ná cad as ar tháinig sé, ní an bhfuil sé bog nó crua.
- **Is nádúrtha atá scragall agus fáiscíní páipéir mar gur ón talamh a thagann miotal.** Aontaigh go dtocláítear miotal as an talamh, ansin abair go ndéanann daoine scragall tanaí lonrach nó fáiscíní as. Mar sin, don lá inniu, téann siad sin ar an mbileog 'saorga'. Coinnigh scéal an mhonaraithe gearr.
- **Is rud iomlán nádúrtha é hata olla mar gur ó chaora a thagann olann.** Ar chárta an chrainn sórtála, scar an smaoineamh: is nádúrtha atá an olann; is daoine a chniotálann nó a dhéanann an hata. Tá 'an dá rud' ceart nuair is féidir leo gach cuid a ainmniú.

Dífereáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Dhá rud shoiléire a shórtáil in éineacht leat ar dtús (mar shampla bloc adhmaid agus claibín plaisteach), ag úsáid na dtosaithe abairte os ard, sula dtéann siad isteach le tráidire an ghrúpa. • Taifead a dhéanamh le líníocht amháin; scríobh tusa síos an focal 'nádúrtha' nó 'saorga' de réir mar a deir siad é.	• Dara cúis a thabhairt os ard do rud amháin ón tráidire (an mothú + cad as ar tháinig sé). • Rud amháin nach bhfuil siad cinnte faoi a chur sa bhearna agus a rá cad a chabhródh leo cinneadh a dhéanamh.	• Rud amháin sa seomra ranga a roghnú ón tseilf, a mhíniú cén fáth a bhfuil sé nádúrtha, saorga nó an dá rud, agus ceist a chur go cineálta faoin áit ar chuir a bpáirtí rud. • Ar chárta deacair, a rá cén chuid atá nádúrtha agus cén chuid a rinne daoine, gan leid a fháil.

Nasc traschuraclaim

Nasc leis an teanga ó bhéal: cleachtann na daltaí clásail a thosaíonn le 'mar' nuair a thugann siad údar le gach sórtáil don ghrúpa.

